

Länsstyrelsen
Gävleborg

Kulturmiljöenheten
Hans-Erik Hansson
Tel: 026-17 12 98
hans-erik.hansson@x.lst.se

H002 (jord & mark)
A022 (bondsamt)

L 2063

BESLUT

2006-12-19

delgivningskvitto

1 (2)

Dnr 432-11181-06

Riksantikvarieämbetet

Ink. 2007 -01- 0 2

Dnr: .....

Beslut om byggnadsminnesförklaring av Pallars, Långhed 12:5, Alfta socken, Ovanåkers kommun

Beslut

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 3 kap 1 § kulturminneslagen Pallars, fastigheten Långhed 12:5, för byggnadsminne. Samtidigt meddelas skyddsbestämmelser enligt 3 kap 2 § KML (bilaga 1).

Beslut i detta ärende har fattats av styrelsen efter föredragning av antikvarie Hans-Erik Hansson. I beslutet deltog Christer Eirefelt, ordförande, Mats Ågren, Sven-Åke Thoresen, Marie-Louise Dangardt, Stefan Hedin, Jörgen Sjöstedt, Anne-Marie Eriksson, Lena Ödéén och Åke Berglund.

Föredragande var antikvarie Hans-Erik Hansson.

Vid mötet närvarade även avdelningscheferna Mats Hindström, Britt-Marie Edfelt, Stig Hammarsten och Olov Rydberg.

I ärendets slutliga beredning deltog Christer Eirefelt och avdelningschefen Mats Hindström samt antikvarie Hans-Erik Hansson, föredragande.

Bakgrund

Fråga om byggnadsminnesförklaring av Pallars har väckts den 11 september 2006 av Länsstyrelsen. Förslag till skyddsbestämmelser har remitterats till berörda den 14 september.

Fastighetens ägare har vid samråd med Länsstyrelsen 2006 08 04 godkänt förslaget till byggnadsminnesförklaring.

Samtliga remissinstanser har tillstyrkt förslaget. Miljö- och byggnämnden i Ovanåkers kommun genom skrivelse 2006-11-16, Riksantikvarieämbetet genom yttrande 2006-12-12, Länsmuseum genom yttrande 2006-12-05 samt Hälsinglands museum telefonledes.

2007-01-03 beslöt *Urh*
huvudmän *Urh* & *BM* - resp. *As* / *R*

Postadress Länsstyrelsen, 801 70 Gävle
Besöksadress Borgmästarplan

Telefon 026-17 10 00
Fax 026-17 13 05

Webbadress www.x.lst.se
E-post lanstyrelsen@x.lst.se

Länsstyrelsens motivering

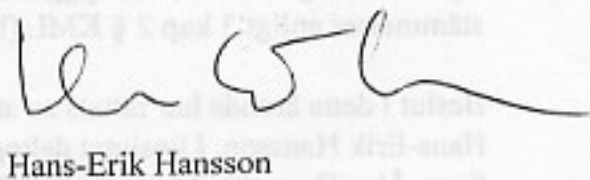
Pallars tillhör de gårdar som bäst representerar det enastående och varierade kulturarv som hälsingegårdarna utgör. Därför ingår den också bland de gårdar som ska utgöra kärnan i ett föreslaget världsarv. Motiven för byggnadsminnesförklaringen redovisas mer utförligt i bilaga 1.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos länsrätten. Hur man överklagar framgår av bilaga 2.

Christer Eirefelt

Hans-Erik Hansson

Bilaga:

- 1 Skyddsföreskrifter och motiv för beslut
- 2 Hur man överklagar

Kopia till:

- Ovanåkers kommun, bygg- och miljökontoret
- ✓ Riksantikvarieämbetet
- Länsmuseet
- Hälsinglands museum
- Lantmäterimyndigheten i Gävleborgs län

Länsstyrelsen
Gävleborg

Kulturmiljöenheten
Hans-Erik Hansson
Tel 026-17 12 98
hans-erik.hansson@x.lst.se

BILAGA 1
2006-12-07

1 (5)
Dnr 432-11181-06

Pallars, Långhed 12:5, Alfta socken, Ovanåkers kommun.

Pallars från söder. Från vänster ser vi: ladugården, bodlängan, bryggstugan, mangårdsbyggnaden och sängstugan/östra flygeln. Foto: Lars-Lööv.

SKYDDSBESTÄMMELSER

Byggnadsminnesförklaringen avser del av fastigheten Långhed 12:5 enligt bifogade kartsnitt.

Skyddsbestämmelserna gäller följande byggnader inom skyddsområdet, numrerade enligt kartbilagan: mangårdsbyggnaden (1), bryggstugan (2), östra flygeln (3), ladugården (4), höladan (5) och härbrena (6) och (7).

1. Byggnaderna får inte rivas, flyttas, byggas om eller på annat sätt förändras till sin exteriör.

Postadress Länsstyrelsen, 801 70 Gävle
Besöksadress Borgmästarplan

Telefon 026-17 10 00
Fax 026-17 13 05

Webbadress www.x.lst.se
E-post lanstyrelsen@x.lst.se

2. För byggnaderna 2-3 gäller att ändring av byggnadens planlösning eller andra åtgärder som innebär ingrepp i byggnadens stomme inte får göras.
3. I skrafferade rum i byggnaderna 1-3 får befintlig fast inredning inte tas bort eller på annat sätt förändras. Exempel på sådan fast inredning är golv, tak, dörrar, paneler, lister, foder, väggfasta sittbänkar och sängar, trappor, eldstäder etc.
4. I skrafferade rum i byggnaderna 1-3 får befintligt väggmåleri inte tas bort, målas över, täckas över eller förändras på annat sätt. Målade eller omålade trätytor får inte målas över eller på annat sätt förändras.
5. Byggnaderna skall underhållas så att de inte förfaller. Vård och underhåll skall ske i samråd med Länsstyrelsen och utföras med sådana material och metoder att det kulturhistoriska värdet inte minskar.
6. Skyddsområdet omfattar del av fastigheten Långhed 12:5 enligt karta. Inom området får ytterligare byggnader inte uppföras utan länsstyrelsens tillstånd. Området skall hållas i sådant skick att byggnadsminnets utseende och karaktär inte förvanskas.

Om särskilda skäl finns får Länsstyrelsen enligt 3 kap 14 § kulturminneslagen lämna tillstånd till ändringsåtgärder som strider mot skyddsföreskrifterna.

Kommentar

Mångårdsbyggnaden har fungerat som bostadshus sedan den byggdes och har därmed kontinuerligt förändrats. Det enda välbevarade rummet är skrafferat på bifogade skiss och innehåller en svit typiska väggmålningar. Detta rum omfattas därför av byggnadsminnesförklaringen som enda rum i denna byggnad.

Östra flygeln består av tre byggnadskroppar som ställts samman, sängstugan, den sk farmorsstugan samt stallet som i sen tid konverterats till garage. Det interiöra skyddet omfattar här rummen i sängstugan och farmorsstugan.

Ägarna har fört fram ett behov av möjlighet till kompletterande bebyggelse av karaktären verkstad inom skyddsområdet. Länsstyrelsen har därför i samråd med ägarna pekat ut ett särskilt område inom skyddsområdet dit ny/kompletterande bebyggelse företrädesvis bör lokaliseras.

Motivering.

Gården Pallars' bebyggelsestruktur och byggnadsbestånd förändrades på 1850-talet på ett för byarna Långhed och Näsbyn representativt sätt i samband med ett generationsskifte. Gårdsbildningen med en trebyggd gård öppen mot söder är typisk för tiden liksom mangårdsbyggnadens herrgårdsliknande planlösning och fasad med den stora farstukvisten centralt på framsidan. På gården finns det typiska voxnadalsmaleriet med stads- och landskapsmotiv från fjärran platser bevarat i en rik svit målningar i sängstugan på östra sidan tunet samt i ett rum i mangårdsbyggnaden. Även 1850-talets vardagsmiljöer finns representerade på gården i bryggstugans vardagsstuga och bakstuga samt i övernattningsrummen för arbetsfolk i sängstugans övervåning. Gården blev redan på 1960-talet uppmärksam i inom kulturturismen genom fotografen och hembygdsforskaren Hilding Mickelsson.

Pallars tillhör de gårdar som bäst representerar det enastående och varierade kulturarv som hälsingegårdarna utgör. Därför ingår den också bland de gårdar som ska utgöra kärnan i ett föreslaget världsarv.

Historik och Beskrivning

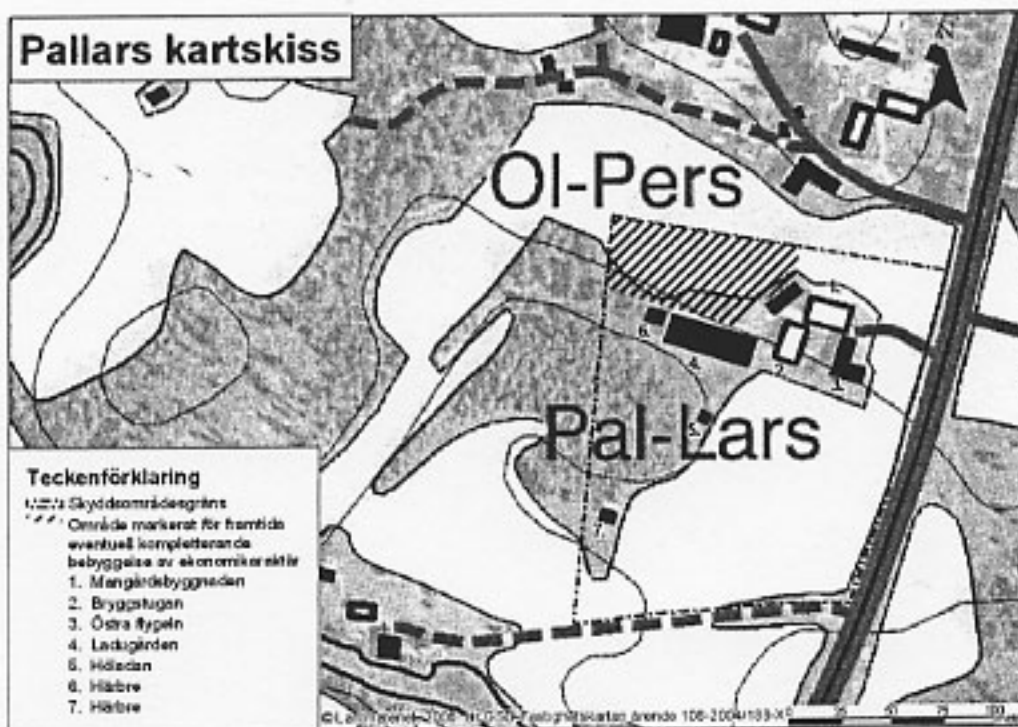
Under några årtionden runt 1800-talets mitt byggdes i Voxnadalen många av de träslott som blivit ett kännetecken för Hälsingland. Pallars i Långhed är en god representant för denna lokala byggnadstradition. Mangården är trebyggd med den resliga, ljus oljefärgsmålade huvudbyggnaden som dominerande blickfång i mitten, flankerad av de rödmålade flyglarna. Av ekonomibyggnaderna finns rester av ett äldre stall sammanbyggt med den östra flygeln samt 1930-talets stora ladugård öster om mangården. Utöver detta finns på gården ett uthus byggt 1958 på platsen för en äldre bodlänga, två härbren, samt en hölada.

Mangården fick sitt nuvarande utseende i samband med ett ägarskifte från far till son vid 1850-talets mitt. Det nya husbondeparet, Jonas Nilsson och Brita Olofsdotter markerade generationsskiftet genom att bygga om gården. Det berättas att den unga hustrun som stammar från hemmanet Sjols i Näsbyn ställde som villkor för att flytta till gården att ett nytt bostadshus skulle byggas som kunde mäta sig med hennes föräldrahem. Sjols är den gård i trakten där man först byggde ett hus med den stora och herrgårdslika form som senare kom att få så många efterföljare bland bönderna i trakten. Mangårdsbyggnaden på Pallars nybyggdes kring 1855 som bostad åt det unga paret. Den utfördes med sexdelad plan och ett halvvalmat och brutet tak med kraftig takfot och en stor brokvist av traditionell voxnadalstyp. Huset målades troligen redan från början

med ljus oljefärg. Samtidigt inreddes östra längran dels som bostad åt det äldre husbondsfolket och dels med en festsal på bottenvåningen samt med omålade men inredda rum på övervåningen för övernattande gäster och arbetsfolk. Längan består av två äldre hus som ställts samman till ett hus, troligen vid samma tid. Såväl mangårdsbyggnaden som östra flygeln dekorerades invändigt med för trakten typiskt dekorationsmåleri med stadsmotiv och fantasilandskap i salarna samt sten och ädelträimitationsmåleri förstugor och trappor. I huvudbyggnaden finns måleri bevarat i sin helhet endast i ett rum, medan interiörerna i östra flygeln, den så kallade sängstugan och farmorsstugan, i princip är orörta.

Den västra flygeln, bryggstugan, är av okänd ålder, men har en brokvist med dateringen 1819. I denna finns en välbevarad vardagsstuga från 1850-talet samt en intakt bakstuga från samma tid. Dessa rum speglar något så ovanligt som vardagsmiljöer inredda vid mitten av 1800-talet och sedan kontinuerligt brukade in i vår tid.

Långhed, Näsbyn och Alfta kyrkbys bebyggelseutveckling under 17- och 1800-talen finns beskriven i "Den stora Hålsingegården" av Fredric Bedoire och Lis Hogdal.

Skraffering anger vilka rum som omfattas av skyddsbestämmelserna 3 och 4. Modifierad ritning efter Marianne Olssons uppmätning 1959, Nordiska museet.

